

До цілющої криниці поезії

(роздуми над збіркою В. Меркулової «Любові стиглої ріка» - Чернігів, 2010, 100 с.)

Насамкінець 2010 року обласне видавництво «Рідні джерела» порадувало шанувальників поетичного слова низкою цікавих видань. Це передусім стосується видання довгоочікуваної збірки поезій Олександра Самійленка та збірки Валентини Меркулової «Любові стиглої ріка».

Мені, вихованцю ніжинської літературної студії середини 70-х років минулого століття, до щему в серці радісно, що зрештою дійшла черга і до того покоління поетів, яке не мало змоги достукатися до читача у період так званого «застою». Мій друг і колега Олександр Гадзінський дуже влучно порівняв поетів - «семидесятників» із пролісками: вони міцно вкорінилися у ґрунт розораний «шістдесятниками», але не мали змоги для буйного цвіту через брак сонця, а точніше – низку ідеологічних, соціальних та матеріальних проблем. Та все ж поезія жила в них, огранювалась, набирала сили, щоб вагомим дозрілим колосом озватися до нинішнього покоління.

Мені приємно згадувати нашу студію того часу. Часу не простого, але такого плідного для нас, вихованців літературної студії «діда Сердюка». Так любовно називали ми свого керівника, відомого українського критика та літературознавця, доцента Павла Олександровича Сердюка, якому в ті роки ледве перевалило за п'ятдесят. І в оцьому правічному «дід» була закладена велика любов і шана до нашого світлого і безмежно доброго Вчителя. Він був сивим і мудрим, покахикував від частого паління, невдоволено бурчав, коли нас заносило у якісь «ізми», а ще уважно ставився до кожного написаного нами рядка. У той непростий час він хотів уберегти нас « від усякої напасті, всякого лихого чоловіка». Але саме із цієї любові народжувалося те, що згодом викристалізується в отой рядок Олеся Самійленка « у серці Бог, він носить вишиванку». Це з його благословення стартували у «велику» літературу Таїсія Шаповаленко, Володимир Сенцовський, Володимир Сапон, Олександр Петькун, Анатолій Шкуліпа, Микола Луговик, Іван Просяник, Любов Пономаренко; поєднали довічно журналістське ремесло із словом поетичним Олексій Нестеренко, Катерина Дурас, Валентина Меркулова, Віктор Попок, Леся Поліщук... даруйте, якщо кого не назвав. За останнє десятиліття вихованці ніжинської літстудії збагатили нашу літературу не одним десятком книжок...

Але скільки ще не видано... Роками чекаємо на появу поетичних збірок Віктора Попка, Олександра Лисого, Ольги Тимошенко, Алли Ісаєнко, Людмили Примостко, Тетяни Чумак, Олександра Гадзинського і це далеко не повний перелік тих, хто мав уже готові рукописи ще за студентських часів. І ось зрештою крига скресла... Тепер, читачу, ти зрозумієш мою радість з приводу появи кожної нової збірки моїх літературних побратимів.

До своєї першої збірки Валентина Меркулова пройшла шлях довжиною в тридцять років, а тому назва книги «Любові стиглої ріка» цілком виправдовує себе. Ріка – це плин часу, плин долі... Це і стрімкість течії та вири журналістської професії з якою поєднала долю авторка, і тихі плеса материнства, і такі непрості пороги людського кохання. Любов – це сутність існування самої поетеси. Усі, хто добре знає Валентину Примостко (саме таке прізвисько вона мала у студентські роки), відзначають її спокійну, лагідну вдачу, врівноваженість, залюбленість у світ, у свій сивий і одвічно молодий Чернігів, увагу до людини і до того, чим вона живе... Згодом до цього додалася пристрасть почуття до коханої людини, радість материнства, біль втрати... Валя щира у своїх почуттях, саме тому такі правдиві і щирі її поезії. Це справді «достиглі» вірші, які не залишають читача байдужим.

Отож, на цю збірку чекали давно... А тому, коли Люда (молодша сестра авторки) передала мені книгу я заглибився у неї одразу ж... Відкрив навмання, десь на середині... і о, диво! До мене озвалися зі сторінок книги добре знані рядки:

Не поспішай...

Хай коні ранку нап'ються

З долоні вечора, --

Пригадалося... Шевченківська аудиторія Гоголівського корпусу. Листопад... За вікном дощ і непривітний по гомін Графського парку... Валя читає свої вірші... Саме цей... Зосереджене обличчя Анатолія Шкуліпи, він має аналізувати. Біля мене нудьгує Микола Луговик, йому не цікаво, «не модерно»... Іван Просяник іронізує про те, що дівчата завжди романтизують процес розставання. Йому суперечить Анатолій Мельник... А я захоплено слухаю:

Хай верба під вікном

Біло – біло, як наречена,

Зацвіте, -- тоді підеш...

Ось так, через роки, через рядки – у юність... Я так вдячний авторці за цей дарунок.

До своєї книги Валентина вмістила поезії написані у різні періоди свого життя, а тому і тематика, і поетика творів різна. Вона тематично розмістила їх за розділами: « Як у першій житті», «Ця осінь сонячно-щаслива», окремо виділила цикл поезій «З дитинства», і завершила збірку прозовими образками під назвою «Чому вимерли мамонти». Усього ж до книги увійшло 75 творів – 14 прозових та 61 вірш.

Хай вибачає мене Валентина, але я передусім сприймаю її як поетку, а тому більшої уваги приділю її поетичним творам. Тематично збірка багата. До першого розділу книги увійшли твори громадянської та філософської лірики, а також поезії-медитації із особистого життя авторки. Якщо ж говорити про авторську позицію у цих творах, то вона чітко визначена – авторка палкий патріот України, її хвилює доля держави і рідного народу, а ще вона до безтями закохана у своє місто, у свій золоточолий Чернігів. У своїх поезіях «Моєму прадіду у 37-й рік», «Не стало діда» авторка немов би підхоплює естафету поколінь і визначається у своїй соціальній позиції. Вона бажає, щоб цей світ був чесний і чистий, щоб добро перемагало зло, щоб серця людей були сповнені любові, бо:

Пощо нам влада, гроші? Все то тлінне

Було і є. А крапку ставить час.

Он ген, Всевишній – мудрий і незмінний –

Із неба пильно дивиться на нас. («Життя іде»)

Світлою любов'ю опромінений цикл автобіографічної лірики « З дитинства». Ліричний герой цих поезій – маленька дівчинка, яка замріяно сприймає світ. У її дивосвіті «блукують поруч несміливі вірші», а «веселий джміль і стигле літо» допомагають зрозуміти « чому так гарно на землі». Вона щира у своєму сприйнятті світу де « місяць нахилився над сонною водою і тихо п'є з Десни, немов руде зайча», але вже «третій день чекає серце, що лелека вже сестричку принесе...» (до слова, молодша сестра Валі, Людмила Сіра, також прекрасна поетка, вихованка літстудії Гоголівського університету). Ось такий оптимістичний світ дитинства. І лише поезія «Що робить дівчинка» немов би підсумовує еволюцію жіночої долі – « ще «завтра» є, та більше вже в «учора»...».

І все ж Валентина Меркулова переконаний лірик. Свідченням цього є другий розділ збірки «Ця осінь сонячно – щаслива», до якого увійшла інтимна та пейзажна лірика. Її

поетичне світобачення вражає своєю образністю. Знову таки, подумки звертаюся до світлої пам'яті Павла Олександровича Сердюка, який велику увагу у віршах приділяв поетиці мови. На засіданнях студії він вчив нас добирати найхімерніші епітети, творити карколомні метафори і чудернацькі порівняння. І дуже радів за нас, коли виходило «щось путнє»... Оту школу творення образу запам'ятав кожен із нас на все життя.

Валентина в повній мірі оволоділа цим мистецтвом. Найвибагливіший гурман поетичного слова у її віршах знайде чим посмакувати. Ось поглянь, читачу, які оригінальні метафори: «щасливий ранок дише кавово», «причепурилася околиця», «уже допіла осінь, сміється липа сонячним дощем», «очерети доношують свитини», «день закотився за весну». І цей перелік ще довго можна продовжувати.

А які довершені порівняння: «бруківка площ, мов древня книга», «ще вересень, немов хлоп'я мале, ходив по травах босими дощами», «бабуся-птаха, що душу готує до вирію», «місяць п'є з Десни, немов руде зайча», «запроси мене в літо, мов у кіно». Це справді дозріла поезія, оригінальна і неповторна.

Здавалося в українській поезії вже стільки створено епітетів, цілий словник уклали... Але кожний талановитий поет збагачує цю скарбничку своїми, неповторними знахідками. Знаходимо їх і у віршах Валентини: місто в неї «сонячно-відлигове», а будинки в ньому «панелеві вулики»... Можна ще довго розмірковувати над поетикою мови її віршів, над оригінальністю їх побудови, довершеністю форми, але не хочу позбавляти тебе, читачу, насолоди спілкування зі справжньою поезією. Ти маєш відкрити для себе її сам. Зауважу лише, що достатньо лише однієї строфи, навіть одного рядка, щоб вона зазвучала у тебе в серці..., схвилювала, повела за собою у казковий світ людської душі. Не віриш? Почитай тоді поезію «Учора був у мене гість» і ти переконаєшся...

Ліна Костенко мудро зауважила «поезія – це завжди неповторність». Саме таку схвилювану і щиро неповторність подарувала нам Валентина Меркулова своєю першою книгою. Переконаний, читачу, вона обов'язково знайде стежину до твого серця. Я ж щиро вітаю Валю з виходом збірки і бажаю творчої наснаги.